

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Náhrada nákladů civilního řízení při zpětvzetí žaloby dle § 146 odst. 2 o.s.ř.

Soudní řízení všeho druhu je vždy spojeno s výdaji různé povahy, a to ať už se jedná o náklady obecné, nezbytné pro samotné fungování soudní soustavy, které nese stát, anebo náklady zvláštní, tzv. náklady řízení, které naopak nesou subjekty od státu odlišné, především účastníci řízení, případně i jiné osoby (např. zástupci účastníků, svědci, znalci apod.).

Přestože by se mohlo zdát, že právní úprava zákona č. [99/1963 Sb.](#), občanského soudního řádu (dále jen „o.s.ř.“), je v otázce náhrady nákladu řízení jednoznačná a nevyžaduje výklad, bohatost judikatury (zejména) vyšších soudů dokládá, že tato úvaha je lichá. Autoři si dovoluují zaměřit se na dílčí problematiku právní úpravy náhrady nákladů řízení v případě, že ze strany žalobce došlo po zahájení řízení ke zpětvzetí žaloby.

Na úvod

V ust. § 146 odst. 2 o.s.ř. občanský soudní řád stanoví, že *„Jestliže některý z účastníků zavinil, že řízení muselo být zastaveno, je povinen hradit jeho náklady. Byl-li však pro chování žalovaného (jiného účastníka řízení) vzat zpět návrh, který byl podán důvodně, je povinen hradit náklady řízení žalovaný (jiný účastník řízení).“* Zákon zde zakotvuje tzv. **zásadu procesního zavinění**, která se uplatňuje při rozhodování o náhradě nákladů řízení jak v řízení sporném, tak i nesporném.[1] Smyslem této zásady je, že k náhradě nákladů řízení bude povinen ten účastník (osoba), který zavinil zastavení řízení (srov. § 146 odst. 2 věta první o.s.ř.), ale potažmo i ten, komu se přihodila náhoda, jež zapříčinila zastavení řízení.[2] Fingovaným prvkem procesního zavinění tak může být i odpadnutí předmětu sporu. Zastavením řízení, ať už k němu došlo z jakéhokoliv důvodu[3], totiž toto řízení nemohlo dospět do stádia meritorního rozhodování a proto **nelze** pro účely rozhodnutí o nákladech řízení užít kritéria úspěchu ve věci (§ 142 a násl. o.s.ř.). Zbývá tedy kritérium zavinění toho účastníka řízení, který způsobil, že se řízení do stádia meritorního rozhodování nedostalo.[4] Dle zásady procesního zavinění je pak „viníkovi“ uložena povinnost hradit náklady řízení, které by bez důvodů na jeho straně nevznikly. V tomto ohledu tedy zásada procesního zavinění **doplňuje** zásadu úspěchu ve věci, která obecně náhradu nákladů řízení ovládá, o speciální úpravu, dle níž se rozhoduje o náhradě nákladů řízení bez ohledu na výsledek řízení tam, kde řízení žádný meritorní výsledek nemělo. Z toho plyne, že dojde-li k zastavení řízení, je nutno zvážit (přičemž soud má v tomto ohledu povinnost tak činit[5]), zdali rozhodovat o náhradě nákladů řízení dle ust. § 146 odst. 1 písm. b) o.s.ř. (a nepřiznat náhradu nákladů řízení žádnému z účastníků), anebo dle ust. § 146 odst. 2 (věta první či druhá) o.s.ř. zkoumat, kdo zastavení řízení zavinil. K této distinkci uzavírá judikatura i doktrína, že vztah citovaných ustanovení je vztahem předpisu obecného [§ 146 odst. 1 písm. b) o.s.ř. jako lex generalis] a zvláštního (§ 146 odst. 2 o.s.ř. jako lex specialis).[6]

Autoři se dále zaměřují na v praxi zřejmě nejčastější důvod, v důsledku kterého dochází k rozhodování soudu o náhradě nákladů řízení při jeho zastavení, tedy na zastavení řízení návazně na **zpětvzetí návrhu žalobcem ve smyslu § 96 o.s.ř.**

K rozdílu mezi § 146 odst. 2 větou první a větou druhou o.s.ř.

Předmětné ustanovení obsahuje dvě základní modalities, určující, který z účastníků ponese v případě zaviněného zastavení řízení jeho náklady. Ustanovení **§ 146 odst. 2, věta první, o.s.ř.** stručně a jasně stanoví, že účastník, který **zavinil** zastavení řízení, je povinen hradit jeho náklady. Toto zavinění je ze strany soudu posuzováno toliko (výhradně) z hlediska procesního (tj. dle procesního výsledku); hmotněprávní stránku zavinění soud nezkoumá[7]. To znamená, že zavinění v tomto případě nelze chápat jako subjektivní vztah mezi vůlí fyzické osoby a určitou právní skutečností, ale je třeba jej chápat pouze optikou procesního výsledku, tedy objektivně. Až na výjimku, kdy je žalobce žalovaným po podání žaloby uspokojen, jsou nepodstatné pohnutky či důvody, které žalobce ke zpětvzetí žaloby vedly.[8]

K otázce (procesního) zavinění je však na místě učinit několik, v dalším textu rozvedených, poznámek. Předně je nutno procesní zavinění posuzovat bez přehnaného formalismu z objektivního hlediska, a to s uvážením toho, co žalobce v řízení požadoval, jakého výsledku se domáhal ve vztahu ke skutečnosti, pro kterou vzal žalobce nakonec žalobu zpět a způsobil tak zastavení řízení.[9] Konečně, pojem „zavinění“ zde nelze vykládat doslovně (v jeho tradičním jazykovém smyslu, zahrnujícím obvykle nějakou formu porušení právní povinnosti), ale pouze jako režim příčinné souvislosti mezi chováním účastníků a zastavením řízení.[10]

Je zřejmé, že při zpětvzetí žaloby nese primárně procesní zavinění za zastavení řízení vždy žalobce jakožto „pán sporu“, který žalobou (a jí uplatňovaným nárokem) disponuje. Jedinou výjimkou ze zásady procesního zavinění za zastavení řízení při zpětvzetí žaloby žalobcem je pak ust. **§ 146 odst. 2, věta druhá, o.s.ř.** Podle něj v případě, že žalobce sice způsobil zastavení řízení zpětvzetím žaloby, ovšem proto, že (i) vzal zpět svůj původně důvodný návrh (žalobu), a to v (ii) důsledku chování žalovaného či jiného účastníka řízení, ponese náklady řízení právě žalovaný (jiný účastník řízení). Záměr zákonodárce je zřejmý: pro žalobce poté, co je žalovaným uspokojen, nejen ztrácí smysl vést nadále řízení, ale pokud by žalobu zpět nevezal, nemohl by v řízení uspět (včetně související povinnosti nést náklady řízení), jelikož pro soud je rozhodující stav v době vyhlášení rozhodnutí (§ 154 odst. 1 o.s.ř.). Bylo by zjevnou nespravedlností, aby žalobce i v případě dodatečného uznání a splnění nároku ze strany žalovaného nesl náklady již zahájeného řízení. K podmínkám, za nichž se uplatní citované ust. § 146 odst. 2 věta druhá o.s.ř., však pojednáváme níže.

Podmínky užití ust. § 146 odst. 2 věta druhá o.s.ř.

Jak již bylo shora uvedeno, žalobce se v návrhu na zastavení řízení poté, co vzal svoji žalobu zpět, může v procesním smyslu „vyvinut“ a přenést povinnost hradit účelně vynaložené náklady řízení na žalovaného (jiného účastníka) tehdy, pokud budou zároveň **kumulativně**[11] splněny 2 podmínky, a to (1) že žaloba byla podána důvodně a (2) že ke zpětvzetí došlo pro chování žalovaného.

K první podmínce - důvodnost žaloby: Základním předpokladem důvodnosti je, že žaloba byla žalobcem následně vzata zpět proto, že byl ze strany žalovaného (tj. po podání žaloby) uspokojen, pokud jde o nárok, který byl podanou žalobou uplatňován. V tomto ohledu doktrína i judikatura dovodila, že je nutno (obdobně, jako v případě nazírání na zavinění při zastavení řízení - srov. shora) posuzovat i důvodnost žaloby nikoliv z hlediska hmotněprávního, ale pouze z hlediska procesního. Za důvodný bude považován vždy takový návrh (žaloba), který byl vzat zpět proto, že žalovaný svým chováním žalobcův žalobou uplatněný nárok uspokojil, a to bez ohledu na to, zda tvrzené právo

žalobci skutečně objektivně svědčilo.[12] Jinými slovy - žaloba byla podána (z procesního hlediska) důvodně i tehdy, pokud žalovaný neměl (dle hmotného práva) právní povinnost poskytnout žalobou požadované plnění, avšak i přesto plnil.[13] Klíčové tedy je, zdali se žalobce na základě žaloby (kterou posléze bere zpět) domohl žalobou uplatněného nároku, či nikoliv. Je nicméně nutno upozornit, že v rozporu s touto konstantou se objevují též názory, podle nichž je třeba při posuzování (ne)důvodnosti zpětvzaté žaloby zkoumat oprávněnost žalobního nároku též hlediska hmotněprávního (tj. posuzovat též otázku existence hmotného práva tvrzeného v žalobě).[14] Tento názor byl v nedávné době explicitně vysloven též v judikatuře Ústavního soudu[15], a již dříve (především) Ústavní soud poukazoval na imperativ, že rozhodování o nákladech řízení nemá být pouhým výstupem mechanického posouzení otázky procesního úspěchu, resp. zavinění výsledku řízení, bez komplexního zhodnocení okolností případu a rozhodnutí o meritu věci.[16] Uvedenému konečně odpovídá i praxe nižších soudů, jimiž bylo dovozeno, že důvodnost podání žaloby je třeba chápat v širším kontextu - nejen ve vztahu k pouhému okamžiku zahájení řízení a (v daném konkrétním případě) zaplacení dlužné částky žalovaným (tj. uspokojení žalobce dle žaloby).[17] Posledně uvedené minoritní závěry považujeme za přílehavé, jelikož umožňují, aby soud o náhradě nákladů řízení rozhodl spravedlivě, rozumně a s ohledem na veškeré okolnosti, týkající se účastníků řízení a jejich sporu. Jak ovšem ukážeme dále, i přesto to v některých případech možné není.

Shodně jako u zkoumání procesního zavinění při zastavení řízení, ani v případě posuzování důvodnosti žaloby by se nemělo postupovat nadměru „formalisticky“. Jinými slovy i tehdy, kdy by došlo k uspokojení žalobce ze strany žalovaného jiným způsobem, než jaký byl vyžadován v žalobním petitu, bude žaloba při jejím zpětvzetí v kontextu ust. § 146 odst. 2 věta druhá o.s.ř. považována za důvodnou, pokud chování (a uspokojení žalobce) ze strany žalovaného bude mít zjevnou souvislost s povinností, která byla žalobou vymáhána. I v takovém případě při zpětvzetí žaloby bude žalobci náležet náhrada nákladů řízení.[18] V tomto ohledu totiž nelze v konkrétních případech přihlížet pouze k požadovanému žalobnímu petitu, ale též k jeho odůvodnění, tj. žalobním důvodům (tvrzením), které vyjadřují, proč se žalobce uvedeného plnění po žalovaném domáhá.[19] Uvedené však nelze volně rozšiřovat výkladem. Pro zjištění, zdali byla žaloba vzata zpět pro chování žalovaného ve smyslu § 146 odst. 2 věta druhá o.s.ř., je významný toliko obsah žalobního návrhu a jeho odůvodnění (tj. ze žalobních tvrzení), nikoliv to, co v žalobě jako žalobní nárok a jeho důvod nebylo vůbec vyjádřeno.[20]

V případě posouzení důvodnosti žaloby při jejím zpětvzetí (a s tím souvisejícím rozhodnutí o přiznání náhrady nákladů) je zřejmě nezbytné, aby žalobce jednak zdůvodnil, proč takto činí (ačkoliv to dle o.s.ř. jeho povinností není), jednak aby tato svá tvrzení podložil přesvědčivými důkazy. K uplatnění nároku na náhradu nákladů řízení musí prokázat, že se žalovaný skutečně zachoval způsobem (k tomu viz shora), který žalobce v žalobě požadoval, a na základě průkazného skutkového stavu tvrdit, že právě chování žalovaného je důvodem, proč svou žalobu bere zpět. Jinými slovy nepostačí pouhé tvrzení žalobce (bez dalšího) o tom, že byl uvedeným způsobem žalovaným uspokojen. Žalobce tak v tomto ohledu tíží jednak břemeno tvrzení, ale k němu i břemeno důkazní.[21]

Konečně, aby mohla být (zpětvzatá) žaloba považována za důvodnou v kontextu § 146 odst. 2, věta druhá, o.s.ř., je logické, že k uspokojení žalobce musí dojít až po jejím podání. V praxi se však může stát, že mezi podáním žaloby a plněním existuje pouze nepatrný časový interval (v řádu hodin). Např. došlo-li k podání žaloby a tentýž den (např. o několik hodin později) došlo ze strany žalovaného k uspokojení žalobce, byla uvedená žaloba podána důvodně. Na straně druhé, pokud žalovaný (resp. v té době toliko ještě dlužník, resp. obecně povinný) splnil svou povinnost dle následně (opět např. v týž den) podané žaloby, přičemž žalobce o splnění povinnosti neměl povědomí, jde tato skutečnost k tíži žalobce (tj. taková žaloba nemůže být považována za důvodnou).[22] Pokud však v posléze uvedeném případě poskytl plnění dlužník (povinný), který byl v tomto okamžiku již zjevně v prodlení, rozhodne soud o přiznání náhrady nákladů řízení žalobci.[23] Je zřejmé, že důkazní situace účastníků

je v těchto případech nelehká.

Druhou podmínkou dle § 146 odst. 2, věta druhá, o.s.ř. je, aby ke zpětvzetí návrhu došlo „pro chování žalovaného (jiného účastníka).“ Jak je patrné, do jisté míry zde dochází (i přes judikaturou dovozenou pluralitu kumulativních podmínek dle ust. § 146 odst. 2, věta druhá, o.s.ř. – k tomu srov. shora) ke **splývání těchto podmínek do jediné**, když podmínka důvodnosti vždy opřena o to, že žalovaný svým chováním uspokojil žalobce.

Chováním žalovaného se zde rozumí uspokojení žalobce podle jeho žalobního návrhu, přičemž je nutno posuzovat skutečné chování účastníků řízení, a za chování žalovaného, směřující k uspokojení žalobce v kontextu ust. § 146 odst. 2 věta druhá o.s.ř., nepokládat jen takové chování, které striktně odpovídá návrhům v žalobním petitu.

Aby se dále jednalo o zpětvzetí žaloby pro chování žalovaného ve smyslu § 146 odst. 2, věta druhá, o.s.ř., musí žalovaný skutečně učinit určité aktivní konání, kterým uspokojí žalobcův nárok, vyplývající z podané žaloby (pouze v takovém případě se bude jednat o žalobu podanou důvodně).[24] To samozřejmě platí v případě, kdy je žalobou aktivní jednání požadováno. U žalob negatorního typu dochází k uspokojení nároku jednáním omisivním, tj. zdržením se určitého jednání, a při zpětvzetí žaloby se bude jednat o situaci podřaditelnou pod ust. § 146 odst. 2, věta druhá, o.s.ř., bude-li takové zdržení se skutečným projevem vůle žalovaného.

Za chování žalovaného vedoucí k zastavení řízení však lze považovat i chování třetí osoby, která uspokojila žalobce dle jeho návrhu na základě vlastního vztahu k žalovanému (nikoliv tedy z titulu vypořádání vlastních vztahů této třetí osoby k žalobci). V praxi může jít např. o plnění, poskytnuté pojišťovnou za žalovaného z titulu pojištění jeho odpovědnosti za škodu, způsobenou žalobci.[25] Stejně tak může být příkladem zpětvzetí žaloby pro chování žalovaného situace, kdy dojde k uzavření dohody o zrušení a vypořádání spoluvlastnictví v průběhu soudního řízení, na kterou spoluvlastník (žalovaný) před zahájením řízení odmítl přistoupit.[26] Naopak o zpětvzetí žaloby pro chování žalovaného se nejedná v případě, že je zpětvzetí žaloby zdůvodněno převodem spoluvlastnického podílu žalovaným na třetí osobu v průběhu řízení.[27]

V tomto ohledu je však pro naplnění podmínky aplikace ust. § 146 odst. 2, věta druhá, o.s.ř. nezbytné, aby došlo k zastavení řízení pro chování žalovaného výlučně a jednoznačně, tzn. soud by měl vždy zkoumat míru procesního zavinění obou účastníků na zastavení řízení.[28] Není-li možno jednoznačně určit, který z účastníků řízení zavinil jeho zastavení, rozhodne soud nikoliv dle ust. § 146 odst. 2 (ať už věta první či druhá) o.s.ř., ale dle ust. § 146 odst. 1 písm. b) o.s.ř., tak, že žádný z účastníků nemá nárok na náhradu nákladů řízení. Jak kupříkladu dovodila judikatura, pokud ke zpětvzetí žaloby došlo v důsledku mimosoudních jednání završených kompromisním vyřešením sporu, je návrh vzat zpět pro chování všech účastníků, a tím pádem nelze ani aplikovat § 146 odst. 2 o.s.ř., protože nelze určit, která ze stran výlučně (či alespoň převážně) zastavení řízení zavinila.[29] Nutno však dodat, že i v této otázce se praxe výjimečně vymezila proti hlavnímu názorovému proudu, když bylo 33. senátem Nejvyššího soudu dovozeno, že bylo-li příčinou zpětvzetí žaloby chování osoby odlišné od žalovaného nebo chování obou (více) stran v řízení (např. proto, že došlo k dohodě o sporných nárocích), bude o nákladech řízení rozhodnuto podle § 146 odst. 2 věty první o.s.ř., tj. se zřetelem k procesnímu zavinění žalobce.[30]

Další dílčí souvislosti

V souvislosti s popisovaným institutem, normovaným v ust. § 146 odst. 2 o.s.ř., je možno v rámci právní úpravy občanského soudního řízení vyzkoušet i některé další otázky, které zasluhují bližší pohled. V první řadě se jedná o situaci, kdy se žalovaný může vyjádřit v tom smyslu, že se zpětvzetím

žaloby **nesouhlasí** a uvést k tomu důvody, a to v případě, že ke zpětvzetí žaloby došlo při prvním jednání ve věci či po něm, a zároveň navrhnout pokračování řízení a vydání meritorního rozhodnutí.[31] Pokud tedy žalovaný výslovně nesouhlasí se zpětvzetím žaloby, není naplněna ani podmínka stanovení v ust. § 146 odst. 2 věta první o.s.ř., tedy že "řízení muselo být zastaveno", neboť v takovém případě řízení nejen nemusí být zastaveno, ale soud k nesouhlasu žalovaného se zpětvzetím vydá meritorní rozhodnutí.[32] Na stranu druhou nutno podotknout, že ačkoliv se žalovaný jistě může vyslovit proti zpětvzetí žaloby, musí toto své tvrzení podložit vážnými důvody, které musí též opřít o patřičné důkazy. Ony vážné důvody pak spočívají zpravidla v tom, že žalovaný má právní nebo jiný (morální, procesně ekonomický apod.) zájem na tom, aby soud ve věci rozhodl. Může jít například o situaci, kdy lze na základě dosavadních výsledků řízení očekávat, že ve sporu zvítězí.[33]

Potíž ovšem nastává, když žalovaný vůbec nedostane příležitost se k důvodům pro zpětvzetí žaloby vyjádřit, což typicky nastane, když se mýjí doručení žaloby soudem k rukám žalovaného a uskutečněné plnění, například za situace, kdy se liší názor žalobce a žalovaného na okamžik splatnosti dluhu. Pokud žalovaný podle svého přesvědčení zaplatí včas, tzn., z hmotněprávního hlediska žaloba podána důvodně nebyla, nemůže tuto skutečnost uplatnit jako svou procesní obranu proti uložené nákladové povinnosti. Soud totiž poté, co obdrží zpětvzetí žaloby spolu s návrhem na zastavení řízení, rozhodne procesně a není již oprávněn skutkový stav zjišťovat, prokazovat a právně hodnotit.

Extrém v tomto směru kupříkladu představoval až do roku 2012 skutkový stav, kdy byla splatnost faktury určena uplynutím smluvně stanovené lhůty, běžící od jejího doručení dlužníkovi, který však tvrdil, že faktura mu byla poprvé doručena až spolu se žalobou, a namítal, že předchozí doručení faktury, zakládající počátek běhu doby splatnosti, žalobce neprokázal, tedy že žaloba byla v době podání nedůvodná. Pak byl takový dlužník postaven před neřešitelnou situací, kdy buď fakturu doručitou prostřednictvím soudu zaplatí a vznikne mu nákladová povinnost, protože svým chováním způsobí zastavení řízení, nebo ji nezaplatí, nechá řízení pokračovat a bude rozporovat předčasnost žaloby. Bez ohledu na to, zda se svou obranou uspěje nebo ne, jeho dluh tak jako tak nezanikne a po celou dobu soudního řízení mu bude narůstat jeho příslušenství. I za této situace judikatura setrvala na názoru, že důvodnost žaloby je nutno chápat v ryze procesním smyslu a že dlužník, kterému dluh hmotněprávně dospěl až po podání žaloby, procesně zavinil zastavení řízení jeho včasným zaplacením.[34] Obdobné situace si bezpochyby lze představit například u žaloby na vyplacení zádržného, určeného k úhradě ceny díla až po odstranění jeho vad, nebo při sporu o to, zda věřitel je či není v prodlení s převzetím žalovaného plnění, apod.

Situaci v tomto směru poněkud zpřehlednila novela č. [396/2012](#) Sb., která s účinností od 01.01.2013 vložila do občanského soudního řádu nové dispozice v ustanovení § 142a. Podle nich je v případě postupu dle § 146 odst. 2, věta druhá, o.s.ř. právo žalobce na náhradu nákladů řízení ze strany žalovaného podmíněno tím, že před zahájením řízení vyzve žalovaného k dobrovolnému poskytnutí plnění (splnění dluhu). Tzn., náhradu nákladů řízení lze žalobci přiznat toliko tehdy, pokud žalobě předcházela tzv. **předžalobní upomínka (výzva)**. Naopak pokud by se o náhradě nákladů řízení rozhodovalo dle § 146 odst. 2, věta první, o.s.ř. (tj. náklady řízení ponese žalobce), bude aplikace § 142a o.s.ř. pojmově vyloučena.[35] Ani tuto úpravu však nelze považovat za dostačující v případě, že předžalobní upomínka bude zaslána předčasně, a následně i žaloba bude podána před splatností dluhu (z pohledu dlužníka). Takový dlužník nemůže zabránit situaci, kdy svou povinnost splní ze svého pohledu řádně a včas, žalobce vezme návrh zpět a soud řízení zastaví pro chování žalovaného, aniž by byl oprávněn meritorně posuzovat skutkový stav. Jediný možný postup, jak s jistotou předejít nákladové povinnosti, se jeví předčasné zaplacení dluhu ve lhůtě určené v předžalobní upomínce, jakkoli by ji dlužník považoval za nedůvodnou.

Specifickým problémem je též situace, kdy ten z účastníků, kterého by nakonec stihla povinnost uhradit náklady řízení, to učiní **dříve, než soud o této jeho povinnosti rozhodne**. Vzhledem ke skutečnosti, že o náhradě nákladů řízení rozhoduje soud z úřední povinnosti (ex offio) až v rozhodnutí [36], kterým se řízení u něho končí (§ 151 odst. 1 o.s.ř.) – přičemž nákladové rozhodnutí je rozhodnutím konstitutivním – právo účastníka řízení na náhradu jeho nákladů nezaniká okamžikem „předčasného“ uhrazení nákladů řízení druhým účastníkem a soud není zbaven povinnosti o nákladech řízení rozhodnout dle takto změněné procesní situace. Typicky je dovozováno, že v takovém případě má vznést k příslušnému účastníku řízení dotaz, zdali trvá na úhradě nákladů řízení. V případě, že tomu ze strany příslušného takto není (tj. dotyčný netrvá na úhradě), soud rozhoduje dle ust. § 146 odst. 2 o.s.ř. a contrario, tedy tak, že žádný z účastníků řízení nemá nárok na náhradu nákladů řízení. Není samozřejmě ani vyloučeno, že se účastník řízení svého nároku na náhradu nákladů řízení kvalifikovaně vzdá. Jestliže však soud rozhoduje bez takto popsaného stanoviska účastníka řízení, není v rozporu se zákonem, pokud uloží povinnost náhrady nákladů řízení, a to aniž by zkoumal, zda již byly náklady řízení oprávněnému účastníkovi již před samotným rozhodnutím ze strany povinného účastníka uhrazeny či nikoliv.[37]

Konečně, i v souvislosti s rozhodováním o náhradě nákladů řízení dle ust. § 146 odst. 2 o.s.ř. lze uvažovat o **soudní moderaci dle § 150 o.s.ř.** Je však nezbytné, aby byly naplněny tzv. okolnosti hodné zvláštního zřetele. Jak uzavřela judikatura, jedná se o „*takové okolnosti, pro které by se jevilo v konkrétním případě nespravedlivým ukládat náhradu nákladů řízení tomu účastníku, který ve věci úspěch neměl, a zároveň by bylo možno spravedlivě požadovat na úspěšném účastníku, aby náklady vynaložené v souvislosti s řízením nesl ze svého.*“[38] Citované rozhodnutí však připomíná, že k těmto okolnostem hodným zvláštního zřetele však musí přistoupit i další okolnosti, které mají skutečný vliv na spravedlnost rozhodnutí o náhradě nákladů řízení. Těmito dalšími okolnosti však (příkladmo) nemůže být skutečnost, že žalobkyně vzala žalobu zpět ještě před prvním jednáním ve věci.[39] Dále pak též judikatura dovodila, že ust. § 150 o.s.ř. nezakládá volnou diskreci soudu (ve smyslu libovůle), nýbrž jde o ustanovení, podle něhož je soud povinen zkoumat a odůvodnit, zda (a jaké) ve věci neexistují zvláštní okolnosti, k nimž je třeba při stanovení povinnosti k náhradě nákladů řízení výjimečně přihlídnout.[40]

Závěr

Jak patrně, na první pohled jasné a srozumitelné ustanovení občanského soudního řádu, navíc v soudní praxi často aplikované, obsahuje nejednu problematickou otázku, jejíž vyřešení může klientům usnadnit cestu k úspoře mnohdy značných finančních částek. Zákonem nastavené podmínky jsou však poměrně rigidně stanoveny a manévrovací prostor je velmi omezen, což je v zásadě v pořádku a v souladu se zásadami právní jistoty, které protínají soudní řízení. Bohužel v některých situacích jde o jistotu určité nespravedlnosti.

V souladu se shora popisovanou otázkou stojí též jistě za povšimnutí, že ke dni 30.09.2017 vstoupila v účinnost novela občanského soudního řádu č. [296/2017 Sb.](#), která mimo jiné vložila do ust. § 96 o.s.ř. nový odstavec č. 6, jenž znemožňuje žalobci vzít žalobu zpět, pokud pravomocný rozsudek, na jehož základě již bylo plněno (včetně úhrady nákladů řízení), byl zrušen Nejvyšším soudem. K této problematice (novele) se kriticky, ovšem dle našeho názoru velice fundovaně a korektně, vyjádřili např. docenti Lavický s Kotáskem, jejichž příspěvek stojí bez nejmenších pochybností za vřelé doporučení.[41]

Závěrem bychom rádi připomněli, že v současné době je již na stránkách Ministerstva spravedlnosti zveřejněn věcný záměr nového občanského procesního kodexu (tzv. Civilního řádu soudního či též „ČRS“), který je též otevřen diskuzi s veřejností.[42] V tomto příspěvku popisovaná úprava se v současné době objevuje v bodě č. 86 věcného záměru, přičemž si lze povšimnout, že se navrhovaná

úprava od té současné v některých aspektech odklání. Bude tedy zajímavé sledovat, jakým způsobem se rekodifikační práce vydají a jak si s touto často zapeklitou problematikou poradí.

JUDr. RNDr. Jiří Exner,
advokát

Luděk Tichý,
Paralegal

[AK RHK. s.r.o.](#)

advokátní kancelář

Kořenského 15/1107
150 00 Praha 5

Tel: +420 257 312 083

Tel: +420 257 311 083

E-mail: Exner@akrhk.cz

E-mail: Tichy@akrhk.cz

[1] Srov. např. WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kolektiv. Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací. 8. nezměněné vydání. Praha: Leges, 2015, s. 306.

[2] K otázce zmiňované náhody srov. např. nález Ústavního soudu ČR ze dne 01.04.2003, sp. zn. II. ÚS 563/01.

[3] K zastavení řízení dochází jednak zpětvzetí návrhu (§ 96 o.s.ř.), dále pro nedostatek podmínek řízení (§ 104 o.s.ř.), pro překážky postupu řízení (§ 107 a násl. o.s.ř.) či pro marné uplynutí lhůty pro podání návrhu na pokračování v řízení (§ 111 odst. 4 věta poslední o.s.ř.).

[4] srov. např. nález Ústavního soudu ČR ze dne 17. 12. 2008, sp. zn. I. ÚS 315/07. Shodně též Svoboda, K., Hromada, M., Levý, J., Vláčil, D., Tlášková, Š., Pirk, T. Náklady řízení. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2017, s. 123 - 124, marg. č. 68.

[5] Srov. např. Jirsa, J. a kol. Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha II. § 79 - 180 občanského soudního řádu. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, s. 418. Shodně též Vrcha, P.: Civilní sporný proces: Náklady řízení. Roč. 2006, č. 09. Původní texty ASPI - dostupné pod č. LIT27347CZ v systému ASPI. Z judikatury např. usnesení Městského soudu v Praze ze dne 5. 9. 2014, sp. zn. 93 Co 585/2014.

- [6] Srov. Svoboda, K., Hromada, M., Levý, J., Vláčil, D., Tlášková, Š., Pirk, T. Náklady řízení. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2017, s. 123, marg. č. 67.
- [7] Srov. např. Jirsa, J. a kol. Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha II. § 79 – 180 občanského soudního řádu. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, s. 418. Dále shodně např. Vrcha, P.: Civilní sporný proces: Náklady řízení. Roč. 2006, č. 09. Původní texty ASPI – dostupné pod č. LIT27347CZ v systému ASPI, či dále Svoboda K., Smolík P., Levý J., Šínová R. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 617, marg. č. 4. Z judikatury pak např. stanovisko NS ČSR ze dne 26.02.1982, zn. 3 Cz 14/82, usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 02. 2016, sp. zn. 28 Cdo 1912/2015, nálezy Ústavního soudu ČR ze dne 08.09.2009, sp. zn. I. ÚS 1227/09 či nálezy Ústavního soudu ČR ze dne ze dne 17. 12. 2008, sp. zn. I. ÚS 315/07.
- [8] Ovšem je též uváděno, že pouze procesní souvislosti nemusí být v soudní praxi vždy zcela při rozhodování o nákladech řízení jednotně zohledňovány – srov. např. usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 2.6. 2000, sp. zn. 9 Co 500/2000 in Vrcha, P.: Civilní sporný proces: Náklady řízení. Roč. 2006, č. 09. Původní texty ASPI – dostupné pod č. LIT27347CZ v systému ASPI.
- [9] Srov. např. Svoboda, K., Hromada, M., Levý, J., Vláčil, D., Tlášková, Š., Pirk, T. Náklady řízení. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2017, s. 124, marg. č. 68.
- [10] Srov. Svoboda, K., Hromada, M., Levý, J., Vláčil, D., Tlášková, Š., Pirk, T. Náklady řízení. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2017, s. 122, marg. č. 67.
- [11] Srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 09.09.2015, sp. zn. 29 Cdo 170/2015 či usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 07. 2016, sp. zn. 29 Cdo 1110/2016. Z odborné literatury např. Jirsa, J. a kol. Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha II. § 79 – 180 občanského soudního řádu. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, s. 419.
- [12] Srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18.08. 2016, sp. zn. 33 Cdo 5572/2015, usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21.07.2014, sp.zn. 22 Cdo 2524/2014 či usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 03.05. 2017, sp. zn. 26 Cdo 1691/2017. V odborné literatuře např. Brim, L.: Rozhodování o nákladech řízení po zrušení rozhodnutí dovolacím soudem a bezdůvodné obohacení. Právní rozhledy, roč. 2018, č. 02, s. 58 a násl.
- [13] Obdobně in Svoboda, K., Hromada, M., Levý, J., Vláčil, D., Tlášková, Š., Pirk, T. Náklady řízení. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2017, s. 125, marg. č. 68.
- [14] Jak uvádí např. dr. Coufalík, ovšem toliko s poznámkou, že se tento názor odchyľuje od dříve běžně přijímaného výkladu, že se zkoumá toliko procesní úspěch. Srov. Coufalík, P.: Náhrada nákladů řízení v oblasti věcných práv v aktuální judikatuře NS. Bulletin advokacie, roč. 2017, č. 10
- [15] Srov. nálezy Ústavního soudu ČR ze dne 17. 01. 2017, sp. zn. III. ÚS 2741/16, či nálezy Ústavního soudu ČR ze dne 17. 1. 2017, sp. zn. III. ÚS 3592/16.
- [16] Srov. nálezy Ústavního soudu ČR ze dne 13.01. 2005, sp. zn. IV. ÚS 1/04; ze dne 08. 11. 2007, sp. zn. II. ÚS 439/06, či ze dne 21. 07. 2015, sp. zn. II. ÚS 943/15. Obdobně závěry jsou poté vysloveny též v usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 02. 01. 2017, sp. zn. 23 Cdo 938/2016. Obdobně srov. Brim, L.: Rozhodování o nákladech řízení po zrušení rozhodnutí dovolacím soudem a bezdůvodné obohacení. Právní rozhledy, roč. 2018, č. 02, s. 58 a násl.
- [17] Srov. např. usnesení Městského soudu v Praze ze dne 05. 09. 2014, sp. zn. 93 Co 585/2014.
- [18] Srov. nálezy Ústavního soudu ČR ze dne 08.03.2011, sp. zn. I. ÚS 2899/10.
- [19] Srov. Svoboda, K., Hromada, M., Levý, J., Vláčil, D., Tlášková, Š., Pirk, T. Náklady řízení. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2017, s. 125, marg. č. 68.
- [20] Srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21.07.2014, sp. zn. 22 Cdo 2524/2014.
- [21] Srov. Svoboda K., Smolík P., Levý J., Šínová R. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 617 - 618, marg. č. 7. Obdobně pak např. Kohout, M, Zpěvák, A.: K některým aspektům náhrady nákladů řízení v případě zavinění zastavení civilního řízení. Konkursní noviny, č. 5, roč. 2015, s. 27.
- [22] Srov. Svoboda, K., Hromada, M., Levý, J., Vláčil, D., Tlášková, Š., Pirk, T. Náklady řízení. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2017, s. 127 - 128, marg. č. 68.

- [23] Srov. Svoboda K., Smolík P., Levý J., Šínová R. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 619, marg. č. 11.
- [24] Srov. rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 06.09.2011, sp. zn. 11 Co 328/2011.
- [25] Srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 02. 2014, sp. zn. 23 Cdo 4097/2013. Shodně též Jirsa, J. a kol. Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha II. § 79 – 180 občanského soudního řádu. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, s. 419.
- [26] Srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 07.04.2015, sp. zn. 22 Cdo 825/2015.
- [27] Srov. Usnesení Krajského soudu v Brně - pobočky ve Zlíně ze dne 18. 05. 2006, sp. zn. 60 Co 57/2006. Z odborné literatury srov. Coufalík, P.: Náhrada nákladů řízení v oblasti věcných práv v aktuální judikatuře NS. Bulletin advokacie, roč. 2017, č. 10, či Králík, M.: Podílové spoluvlastnictví v občanském zákoníku, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2008, str. 257, marg. č. 27.
- [28] Srov. např. usnesení Městského soudu v Praze ze dne 05.06.2012, č.j. 10 Cm 59/2008-164.
- [29] Srov. např. usnesení Městského soudu v Praze ze dne 05.06.2012, č.j. 10 Cm 59/2008-164, usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 26.05.1997, sp. zn. 4 Cmo 980/96, usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 07. 2013, č. j. 14 Cmo 55/2013-52, usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 08.01.2014, sp. zn. 28 Cdo 1878/2013 či usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 01. 2014, sp. zn. 22 Cdo 3455/2013. Shodně poté např. in Jirsa, J. a kol. Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha II. § 79 – 180 občanského soudního řádu. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, s. 420.
- [30] Srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 10. 2014, sp. zn. 33 Cdo 1787/2014. Obdobně citováno též in Brim, L.: Rozhodování o nákladech řízení po zrušení rozhodnutí dovolacím soudem a bezdůvodné obohacení. Právní rozhledy, roč. 2018, č. 02, s. 58 a násl.
- [31] Srov. např. Svoboda K., Smolík P., Levý J., Šínová R. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 618, marg. č. 7.
- [32] Srov. Chalupa, L.: K aktuálním otázkám náhrady nákladů soudního řízení. Aplikace práva, č. 01, roč. 2013.
- [33] Srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 07. 2003, sp. zn. 26 Cdo 682/2003, či dále zejména náleží Ústavního soudu ČR ze dne 16. 01. 2003 sp. zn. III. ÚS 210/02.
- [34] V tomto ohledu srov. např. usnesení Městského soudu v Praze ze dne 24.10.2008, č.j. 64Co 422/2008-36 a s ním související náleží Ústavního soudu ČR ze dne 11.05.2009, sp. zn. IV. ÚS 16/09.
- [35] Srov. Jirsa, J. a kol. Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha II. § 79 – 180 občanského soudního řádu. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, s. 412 a dále shodně s. 420.
- [36] Srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 05. 2012, sp. zn. 25 Cdo 3092/2010 či usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 09. 2011, sp. zn. 25 Cdo 3178/2009.
- [37] Srov. Jirsa, J. a kol. Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha II. § 79 – 180 občanského soudního řádu. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, s. 412 a dále shodně s. 419. Shodně též Svoboda, K., Hromada, M., Levý, J., Vláčil, D., Tlášková, Š., Pirk, T. Náklady řízení. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2017, s. 128, marg. č. 68.
- [38] Srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 07.04.2015, sp. zn. 23 Cdo 4627/2014. Dle uvedeného usnesení pak při zkoumání, zda tu jsou důvody hodné zvláštního zřetele, soud přihlíží v první řadě k majetkovým, sociálním, osobním a dalším poměrům všech účastníků řízení; je třeba přitom vzít na zřetel nejen poměry toho, kdo by měl hradit náklady řízení, ale je nutno také uvážit, jak by se takové rozhodnutí dotklo zejména majetkových poměrů oprávněného účastníka.
- [39] Srov. též Hušek, J.: Náhrada nákladů řízení-Nepřiznání práva na jejich úhradu úspěšnému účastníkovi. Obchodní právo, roč. 2015, č. 6. Shodně pak in: Hušek, J.: Náklady řízení - Nepřiznání náhrady nákladů. Obchodní právo, roč. 2014, č. 05.
- [40] Srov. náleží Ústavního soudu ČR ze dne 26.10.2006, sp. zn. I. ÚS 401/06.
- [41] Srov. Lavický, P., Kotásek, J.: Zákaz zpětvzetí žaloby podle nového § 96 odst. 6 OSŘ. Právní rozhledy, roč. 2018, č. 01, s. 1 a násl. Obdobně lze vřele doporučit již shora citovaný erudovaný článek Mgr. Brima in: Brim, L.: Rozhodování o nákladech řízení po zrušení rozhodnutí dovolacím

soudem a bezdůvodné obohacení. Právní rozhledy, roč. 2018, č. 02, s. 58 a násl.
[42] Dostupné na www, k dispozici >>> [zde](#). [cit.: 2018-03-22].

© EPRAVO.CZ – Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [AML - od zákona č. 253/2008 Sb. k AMLR: co konkrétně musí česká povinná osoba změnit do roku 2027](#)
- [Podmíněné propuštění ve světle zásady ústnosti a přímosti](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 37.: Povinná forma jednání ve smlouvách](#)
- [Poučení z krizového vývoje v kauze bitcoiny](#)
- [EUDAMED: Jednotná databáze mění pravidla hry na trhu zdravotnických prostředků](#)
- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Pohled přes hranice - natáčení pornografických klipů jako důvod výpovědi z nájmu bytu](#)
- [Nařízení EU o umělé inteligenci a jeho dopady na využití jazykových modelů v advokátní praxi](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)